

'Waarom is Fernhout zo uit het zicht geraakt?'

Jacques Laureys..

Van onze verslaggever Bor Beekman 30 september 2009, 00:00

Utrecht 'Steek die camera maar in je reet', zegt de Paaseilander te paard, helemaal aan het einde van de documentaire In Ferno van Jacques Laureys. 'Dat is tegenwoordig geen ongebruikelijk reactie', verklaart de Nederlandse filmer; de oorspronkelijke bewoners hebben nog maar weinig op met camera's en toerisme. Laureys bezocht het afgelegen eiland in het spoor van de vergeten Nederlandse cineast John Fernhout (1913-1987), die in 1934 meevoer met een van de belangrijkste Paaseiland-expedities. Zijn beeldverslag van de reis, Paaseiland getiteld, betrof zijn eerste opdrachtfilm. Fernhout mengde door zijn verslag ook de gruwelijke beelden die hij opnam in de plaatselijke leprakolonie. Laureys: 'Niemand wilde met hem mee, die opnames heeft hij geheel alleen gemaakt. Je kunt er wel iets van zijn linkse sympathieën in herkennen, een soort commentaar.' Fernhout filmde over de hele wereld, onder de naam John Ferno. Hij trok als oorlogsfilmer mee met de geallieerden, legde de bevrijding van Nederland vast, en werd in 1967 met zijn film Sky Over Holland genomineerd voor een Oscar en bekroond met een Gouden Palm. Laureys, die net als Fernhout werkt als cameraman én als regisseur (hij draaide De Poolse Bruid, 1998), maakte eerder het documentaireportret Where Was I?, over de in vergetelheid geraakte muzikant Tim Rose. 'Op het binnenhoesje van een cd las ik dat niemand wist waar hij was, dat intrigeerde me. Een eigenzinnig talent dat van het hoofdpad raakt. Ook bij Fernhout vroeg ik me af: waarom is die man zo uit zicht geraakt? Hij behoorde in zijn tijd tot de mondiale jetset, de meest beroemde mensen zaten thuis bij hem aan tafel. Hij was goed bevriend met Hemingway, Eisenhower en Steinbeck. Maar allemaal in het buitenland. In Nederland betekende het niks, wat wel typerend is.' In de jaren zeventig keerde Fernhout min of meer berooid terug naar Nederland, terwijl daarvoor van de opbrengsten van zijn werk in een kasteel in Frankrijk kon wonen, met twee koks in dienst, die hem soms ook vergezelden tijdens zijn reizen. 'In het buitenland is hij bekender dan hier. Verschillende van de door hem gefilmde documentaires, die in Amerika als klassiekers worden beschouwd, zijn nooit in Nederland vertoond.' Fernhout, de zoon van de schilder Charley Toorop, en kleinzoon van schilder Jan, liep als kind van huis weg, waarop zijn moeder hem bij filmer Joris Ivens onderbracht, die ze kende uit de kunstwereld. Laureys: 'Op zijn 13de assisteerde hij Ivens al. Zuiderzeewerken heeft hij gedraaid, en Spaanse Aarde, over de Spaanse burgeroorlog. Hij kende geen enkele angst, filmde vanuit de loopgraaf.' In zijn documentaire eert Laureys ook de wijze waarop Fernhout zijn landschappen filmde. 'Daarin herken je de Nederlandse schilderkunst, het milieu waarin hij opgroeide. Hij heeft die kunstenaarsblik op bijzondere wijze de documentaire ingebracht, maar heeft daar nooit erkenning voor gekregen.' Fernhout trok als opdrachtfilmer van land naar land, waardoor zijn filmische erfenis lastig bijeen te brengen is. 'Ik schat dat hij zo'n 25 films heeft gemaakt, waarvan veel korte.' Ook speelt er een rechtenkwestie, met de erven. Enige zoon Douwes, die zijn vader bij veel films assisteerde, werkte mee aan de documentaire, maar is nu boos en verbiedt verdere vertoning van Laureys film. 'Hij vindt ook dat mijn zelf geschoten beelden in de film te veel op die van zijn vader lijken. Maar dat beschouw ik eerlijk gezegd als een compliment.' In Ferno wordt vanavond nog in Utrecht vertoond, en zal 19 november éénmalig te zien zijn bij de VPRO.

Volg en lees meer over:

★ FILM

★ ARCHIEF